

ГІСТАРЫЧНА- АРХЕАЛАГІЧНЫ ЗБОРНІК

39

ВЫПУСК / ISSUE

HISTORICAL- ARCHAEOLOGICAL COLLECTION

МІНСК 2025

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
Інстытут гісторыі

ГІСТАРЫЧНА- АРХЕАЛАГІЧНЫ ЗБОРНІК

HISTORICAL- ARCHAEOLOGICAL COLLECTION

39

ВЫПУСК / ISSUE

Заснаваны ў 1927 годзе

Мінск
«Беларуская навука»
2025

Інстытут гісторыі НАН Беларусі працягвае выданне «Гістарычна-археалагічнага зборніка». Асобны раздел выпуску адведзены актуальным пытанням гісторыі Беларусі канца XVIII – пачатку XX стагоддзя. У зборніку змешчаны артыкулы гісторыкаў і археолагаў нашай краіны, прысвечаныя праблемам гісторыі, гістарыяграфіі, крыніцазнаўства і археалогіі. У артыкулах вучоных прадстаўлены найноўшыя дасягненні гістарычнай навукі, раскрыты сучасныя погляды на актуальныя праблемы айчыннай і замежнай гісторыі ад першабытнасці да сучаснасці.

Выданне разлічана на прафесійных вучоных-гісторыкаў, археолагаў, антрапологаў, выкладчыкаў, аспірантаў і студэнтаў, шырокае кола чытачоў, якія неабыхава ставяцца да гістарычнага мінулага.

Выданне адноўлена ў 1993 годзе

Р е д а к ц ы й н а я к а л е г і я :

А. А. Каваленя, акадэмік, доктар гістарычных навук, прафесар (галоўны рэдактар);

В. Л. Лакіза, кандыдат гістарычных навук, дацэнт (намеснік галоўнага рэдактара);

М. У. Смяховіч, доктар гістарычных навук, дацэнт (намеснік галоўнага рэдактара);

С. А. Трацяк, кандыдат гістарычных навук (адказны сакратар);

Р. А. Аляхновіч (тэхнічны сакратар);

А. М. Аўласовіч, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

А. В. Бараноўскі, кандыдат гістарычных навук;

А. А. Башкоў, доктар гістарычных навук, дацэнт;

А. А. Валодзькін, доктар гістарычных навук, дацэнт;

С. П. Віцязь, доктар гістарычных навук;

М. У. Глеб, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

В. Ф. Голубеў, доктар гістарычных навук, прафесар;

В. В. Даніловіч, доктар гістарычных навук, дацэнт;

А. Б. Доўнар, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

І. У. Жылінская, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

М. Г. Жылінскі, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

А. Г. Калечыц, доктар гістарычных навук, прафесар;

А. Г. Каханоўскі, доктар гістарычных навук, прафесар;

І. Ф. Кітурка, доктар гістарычных навук, дацэнт;

Я. У. Кодзін, доктар гістарычных навук, прафесар (Расійская Федэрацыя);

А. М. Літвін, доктар гістарычных навук, прафесар;

Я. В. Мірановіч, доктар гістарычных навук, прафесар (Рэспубліка Польшча);

Н. Я. Новік, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

А. В. Солапава, кандыдат гістарычных навук, дацэнт (Расійская Федэрацыя);

П. А. Трубчык, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

А. А. Чалядзінскі, доктар гістарычных навук, прафесар

Р е ц е н з е н т ы :

доктар гістарычных навук дацэнт В. А. Белазаровіч,

доктар гістарычных навук дацэнт В. В. Даніловіч,

доктар гістарычных навук прафесар Н. І. Палятаева

*Выпуск зацверджаны Вучоным саветам Інстытута гісторыі НАН Беларусі
(пракакол № 8 ад 28 кастрычніка 2024 г.). Уваходзіць ў Пералік навуковых выданняў
Рэспублікі Беларусь для апублікавання вынікаў дысертацыйных даследаванняў
па гістарычных навук. Уключаны ў Расійскі індэкс навуковага цытавання (РІНЦ)*

ЗМЕСТ

Асоба і Інстытут гісторыі НАН Беларусі ў гісторыі краіны (*В. Лакіза*). 5

Personality and Institute of History of the National Academy of Sciences of Belarus in the history of the country (*V. Lakiza*). 5

АКТУАЛЬНЫЯ ПЫТАННІ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ КАНЦА ХVІІІ – ПАЧАТКУ ХХ СТАГОДДЗЯ

Гісторыя як сэнс жыцця (да 75-годдзя Валянціны Васільеўны Яноўскай) (*А. Сакольчык*). . . 7

Валянцін Голубеў. Чачэрск и Чачэрская волость у сялянскіх скаргах і гаспадарскіх лістах і граматах ХVІ стагоддзя 17

Аляксандр Доўнар. Распараджэнні мінскага губернатара І. М. Няплюева ў актавай кнізе 1793 г. земскага суда Мінскага ваяводства як гістарычная крыніца. 26

Кацярына Пышкала. Ажыццяўленне апекі над дзецьмі-сіротамі праваслаўнага духавенства ў беларуска-літоўскіх губернях (1799–1860 гг.). . . 31

Аляксандр Ерашэвіч. Яўрэйскія скрыначныя і свечачныя грашовыя зборы ў беларускіх губернях Расійскай імперыі ў першай палове ХІХ стагоддзя. 41

Наталія Анофранка. Крадзяжы з хрысціянскіх культавых будынкаў у першай палове ХІХ стагоддзя (на прыкладзе Віцебскай і Мінскай губерняў) 50

Алена Сакольчык. З’ява інфантацыду ў беларускім грамадстве другой паловы ХІХ – пачатку ХХ стагоддзя 59

Елена Філатова. Государственный служащие белорусско-литовских губерний Российской империи (1861 – февраль 1917 г.) 69

Наталія Новік. Создание учительской семинарии в Молодечно как педагогический эксперимент: замысел и результаты (1862–1870 гг.) 78

Дзмітрый Матвейчык. Даследаванні гісторыі паўстання 1863–1864 гадоў у Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі 88

Міхаіл Крывіцкі. Зараджэнне евангельска-баптысцкага руху ў Беларусі (1877–1904 гг.): рэакцыя ўлады і праваслаўнай царквы 100

Дзмітрый Лішай. Прадстаўнікі роду Радзівілаў у складзе польскіх легальных грамадскіх аб’яднанняў Нясвіжа ў пачатку ХХ стагоддзя 109

Алексей Хотеев. Приходская реформа православной церкви накануне и в условиях революций 1917 года (по материалам белорусских епархиальных ведомостей). 115

History as the meaning of life (to Valentina Vasi-levna Yanovskaya 75th anniversary) (*A. Sakolchyk*). . . 7

Valentin Holubeu. Chechersk and Chechersk Vo-lost in peasant complaints and hospodar’s lists and charters of the 16th century 17

Aliaksandr Dounar. Minsk Governor I. N. Neplyuev orders in the 1793 Zemsky Court Act Book of the Minsk Voevodstvo as a historical source 26

Katerina Pyshkalo. Implementation of guardian-ship over orphans of the orthodox clergy in the Be-larusian-Lithuanian governorates (1799–1860). . . . 31

Aliaksandr Yerashevich. Jewish box and candle money collections in the Belarusian provinces of the Russian Empire in the first half of the 19th cen-tury 41

Natallia Anofranka. Thefts from christian places of worship in the first half of the 19th century (us-ing the example of Vitebsk and Minsk provinces) . . . 50

Alena Sakolchyk. Phenomenon of infanticide in Belarusian society in the second half of the 19th – early 20th century 59

Elena Filatova. Civil Servants of the Belarusian-Lithuania Provinces of the Russian Empire (1861 – february 1917) 69

Natallia Novik. Foundation of the seminary for teachers in Molodechno as a pedagogical experi-ment: concept and results (1862–1870) 78

Dzmitry Matveichyk. Research on the history of the 1863–1864 uprising at the National Academy of Sciences of Belarus 88

Mikhail Kryviski. Birth of the Evangelical Baptist movement in Belarus (1877–1904): the reaction of the authorities and the Orthodox Church 100

Dzmitry Lishai. Representatives of the Radziwill family in the Polish legal public associations in Niasvizh during the early 20th century 109

Alexey Khoteev. Parish reform of the Orthodox church on the eve of and during the revolutions of 1917 (based on materials from the Belarusian diocesan bulletins). 115

ГІСТОРЫЯ

Андрэй Мяцельскі. Мураваныя праваслаўныя храмы Нясвіжа другой паловы XVI – XIX стагоддзя.	126	Andrei Miacelski. Stone Orthodox churches of Nesvzh in the second half of 16th – 19th century	126
Анастасія Скеп’ян. Алелькавічы ў барацьбе за захаванне статусу ў грамадстве.	135	Anastasiya Skiepyan. The Alelkavichs in the power struggle to maintain their status in society ...	135
Андрэй Самусік. Мінская семінарыя як вядучы асяродак уніяцкай адукацыі на тэрыторыі Беларусі ў першай палове XVII стагоддзя.	143	Andrey Samusik. Minsk theological seminary as a leading center of uniate education in Belarus in the first half of the 17th century.	143
Антон Сінковіч. Ставка Верховного главнокомандующего под руководством большевиков (декабрь 1917 – март 1918 г.).	151	Anton Sinkavets. Headquarters of the Supreme Commander-in-Chief under the leadership of the bolsheviks (december 1917 – march 1918).	151
Юрый Грузицкий. Формирование кредитной системы Советской Беларуси в годы новой экономической политики.	156	Yuryi Gruzitsky. Formation of the credit system of Soviet Belarus in the years of the new economic policy.	156
Ірына Жилинская. Роль ВОКС в реализации идеологической кампании СССР в связи с судебным процессом Промпартии.	164	Iryna Zhilinskaya. Role of the VOKS in the implementation of the USSR ideological campaign in connection with the Trial of the Industrial party. ...	164
Сергей Шабельцев. Участие белорусов в Аргентине в кампании солидарности с Испанской Республикой (1936–1939 гг.).	173	Siarhei Shabeltsau. Belarusians in Argentina and their participation in the campaign of solidarity with the Spanish Republic (1936–1939).	173
Андрей Колос. Становление и хозяйственная деятельность машинно-тракторных станций в Западной Беларуси (1939–1941 гг.).	178	Andrei Kolas. Formation and economic activity of machine and tractor stations in Western Belarus (1939–1941).	178
Николай Нестерович. Экономика Республики Беларусь в 2014 году: внешние факторы и результаты развития.	186	Mikalai Nestsiarovich. Economy of the Republic of Belarus in 2014: external factors and development results.	186

ГІСТАРЫЯГРАФІЯ, КРЫНІЦАЗНАЎСТВА
І МЕТАДЫ ГІСТАРЫЧНАГА ДАСЛЕДАВАННЯ

Дзмітрый Крэнт. Гістарыяграфічныя даследаванні XX – пачатку XXI стагоддзя па праблеме нацыянальных меншасцей у Беларусі ...	192	Dzmitry Krent. Historiographical studies of the 20th – early 21st century on the problem of National Minorities in Belarus.	192
Максім Дзянісаў. Навуковыя даследаванні ў Акадэміі навук БССР (1944–1991 гг.): гістарыяграфія праблемы.	199	Maksim Dzianisau. Researches in the Academy of Sciences of the BSSR (1944–1991): historiography of the subject.	199

АРХЕАЛОГІЯ

Аляксандр Вашанаў, Алег Ткачоў, Марыя Ткачова. Археалагічныя даследаванні помніка Спорава-2 на тэрыторыі Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці ў 2023 годзе.	207	Aliaksandr Vashanau, Aleh Tkachou, Maryia Tkachova. Archaeological research at the Sporova-2 site in the Bjarozauski district of the Brest region in 2023.	207
Аляксандр Кунаш. Тыпалогія і храналогія рэчаў асабістай набожнасці праваслаўнага веравызнання XIV–XVIII стагоддзяў (па матэрыялах з фондаў Гродзенскага дзяржаўнага музея гісторыі рэлігіі).	215	Aliaksandr Kunash. Typology and chronology of the Orthodox religion personal piety objects of the 14th–18th centuries (on materials from the foundations of the Grodno state museum of the history of religion).	215

ВУЧОНЫЯ ІНСТЫТУТА –
ЛЕТАПІСЦЫ БЕЛАРУСКАЙ ГІСТОРЫІ

Роднай культуры даследчык (да юбілею Анастасіі Скеп’ян) (А. Доўнар, Н. Скеп’ян).	229	Researcher of native culture (for the anniversary of Anastasia Skiepyan) (A. Dounar, N. Skiepyan). ...	229
ПРАВІЛЫ ДЛЯ АЎТАРАЎ.	234	RULES FOR AUTHORS.	234